

Forhandlinger og tilpasset innputt i elev-lærersamtale

Av Kari Tenfjord

(Publisert noa-nett Cappelen Damm 21.7.03)

Å samtale er viktig for å lære språk, og ved å studere samtalen kan vi skaffe oss viktig innsikt i språklæringsprosessen.

De grunnleggende språkferdighetene som inngår i samtalen er Å LYTTE og Å TALE, men samtalen krever også SAMHANDLING mellom deltakerne som veksler mellom taler- og lytterrollen. I en samtale står språkinnlærerne overfor både kognitive og sosiale utfordringer. Når en deltar i en samtale, krever det rask og effektiv bearbeiding av språklig innputt, og det krever likedan rask og effektiv produksjon av språklige ytringer. Sosiale utfordringer er blant annet å vise at en kan delta, at en har noe interessant å tilføre samtalen og at en opptrer slik at en får hjelp når det er nødvendig. Den type samtale jeg vil ta for meg i denne korte artikkelen, er lærer-elevsamtalen i en andrespråkskontekst, og jeg vil se på den innputten eleven får i en slik samtale.

I en lærer-elevsamtale av vår type er maktforholdet assymmetrisk. Læreren behersker kommunikasjonsspråket perfekt, mens eleven er i ferd med å lære språket. Derfor tar læreren et overordnet ansvar for at samtalen skal bli vellykket. I tidlige faser av denne læringsprosessen kan språkferdigheten være ganske så begrenset. Det læreren gjør i slike situasjoner, er å nærme seg eleven reint språklig, læreren tilpasser språket sitt til elevens ferdighetsnivå.

Når det gjelder forutsetningene for språklæring, er alle enig om én ting - nemlig at eleven trenger språklig innputt. Språklig innputt kan eleven få på mange måter. Han kan lese, han kan se på TV, han kan lytte til radio osv. Ofte er det bare brokker av denne språklige innputten som er nyttig for eleven fordi han ikke forstår - språkbruk i radio og fjernsyn retter seg jo mot de som behersker språket.

I en samtale mellom lærer og elev derimot, er innputten av en helt annen karakter. Den er tilpasset elevens aktuelle språkferdighetsnivå. Tilpasningen gjelder både tema for samtalen, ordforrådet og strukturen på lærerens ytringer. Læreren har i utgangspunktet en viss oppfatning av hva en kan snakke om og hvor enkelt språk som er nødvendig for at eleven skal kunne forstå og delta i samtalen. Likevel lykkes ikke læreren alltid, og det oppstår situasjoner der felles forståelse ikke blir nådd. Da tyr en til forhandlinger.

Vi skal først se på noen typiske trekk ved lærerens innputt til en andrespråkselev som er i en tidlig fase i språklæringa:

* Taletempoet er langsommere og det er ofte lengre pauser mellom ytringene. Dette gir eleven bedre tid til å tolke og bearbeide innputten, og den syntaktiske strukturen blir dessuten klarere når grensene mellom setninger og fraser blir tydeliggjort ved pauser.